

KÁRMÁN GABRIELLA – KISS ANNA*

Az egyezségkötés megghiúsulásához vezető okok és megfontolások a terhelt és a vádhatóság oldalán

Absztrakt

A Legfőbb Ügyészség kezdeményezése alapján indult kutatás célja annak vizsgálata és bemutatása, vajon milyen okok vezetnek a vádhatósági és a terhelti oldalon az egyezség megghiúsulásához; milyen, a jogalkotói felhatalmazást szűkítő feltételek mellett kötnek egyezséget az egyes ügyészségek a terheltekkel, és az egyes vármegyek gyakorlatát nézve vannak-e eltérések, továbbá, mit mondanak a védőként fellépő ügyvédek a jogintézményről. A szerzők ügyészekkel és védőkkel készítettek interjúkat, áttekintették a jogintézménnyel kapcsolatban megjelent tanulmányokat, valamint elemezték az egyezségre vonatkozó statisztikai adatokat. A tanulmány a kutatás eredményeit követően ismerteti az év második felében megjelent, az egyezségkötésről szóló büntetőjogi legfőbb ügyész helyettesi körlevél főbb pontjait, amelynek célja a jogintézmény egységes alkalmazása érdekében a részletszabályok megalkotása. Az OKRI-ban folytatott kutatás tapasztalatai, eredményei egybevágóak a körlevelet alátámasztó ügyészségi vizsgálat konklúzióival.

Kulcsszavak: *egyezség, vádhatóság, terhelt, védő, iránymutatás*

Abstract

Reasons and considerations leading to the failure of plea agreements on the side of the defendant and the prosecution

The aim of the research initiated by the Prosecutor General's Office is to examine and present the reasons for the failure of plea agreements on the prosecution's and defendant's sides; the conditions under which prosecutor's offices reach an agreement with the defendant, which limit the legislative mandate, whether there are any differences in the practice of individual counties, and what lawyers acting as defense attorneys say about the legal institution. The authors conducted interviews with prosecutors and defense attorneys, reviewed studies published

* Dr. Kármán Gabriella PhD, tudományos főmunkatárs, OKRI, ORCID: 0000-0003-4433-0952; dr. Kiss Anna PhD, tudományos főmunkatárs, OKRI, ORCID: 0000-0002-3379-763X.

on the legal institution, and analyzed statistical data on plea agreements. After presenting the results of the research, the paper discusses the main points of the circular of the Deputy Prosecutor General of Criminal Law on plea agreements, published in the second half of the year, which aims to establish detailed rules for the uniform application of the legal institution. The experiences and results of the research conducted at NIC coincide with the conclusions of the prosecutor's investigation supporting the guidelines.

Keywords: *plea agreement, prosecution, defendant, defense attorney, guideline*

Előszó

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) megalkotásának háttérében – többek között – az eljárások hatékonyabbá tétele, időszűrőségének javítása állt. Ennek biztosítása érdekében a kodifikáció során számos módosításra és újításra sor került. Ezek közül kiemelkedő jelentőségű a terhelti együttműködés, a beismerés szerepének változása, amely meghatározó szereppel bír az eljárás alakítása során. Ebbe a körbe illeszkedik az egyezség újra-gondolása és szabályozása.

Az Országos Kriminológiai Intézet 2020-ban, a Legfőbb Ügyészség kezdeményezésére folytatott kutatást¹ azzal a céllal, hogy feltárja, mennyiben váltak be a gyakorlatban a büntetőeljárás törvény egyes újításai, és hogyan hatottak az eljárások időszűrőségére. A kutatás tárgyát az eljárások időszűrőségét célzó, nívumként értékelt jogintézmények képezték, így – az ügyészségi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésével és az előkészítő üléssel együtt – a kutatásnak a részét képezte a Be. LXV. fejezete szerinti *egyezség a bűnösség beismeréséről jogintézmény* vizsgálata is. (FARKAS, 2021: 136–156; BARABÁS et al., 2021: 157–184)

A 2024-ben, szintén a Legfőbb Ügyészség kezdeményezése alapján – jelen tanulmánnyal azonos címen – indult kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy milyen okok miatt marad el a büntetőeljárásban az egyezségkötés egyrészről a terhelti, másrészről pedig a vádhatósági oldalon. A tanulmány e kutatás eredményeit foglalja össze.

¹ A büntetőeljárás megújításának hatásai az eljárás időszűrőségére (III/B.1/2020).

A kutatás háttere

Az egyezség büntetőeljárásbeli bevezetésének okai, célja és ezek elvi megvalósulásának értékelése

A Be. indokolása szerint az egyezség a bűnösség beismeréséről (továbbiakban: egyezség) jogintézmény bevezetésének legfőbb indoka az volt, miszerint

„a törvény célul tűzte ki a büntetőeljárásban a terhelti együttműködés fokozását, hiszen egy, a tisztességes eljárás követelményeinek is megfelelő konszenzuális eljárás az állam oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelt oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán biztos jóvátételt, míg a társadalom szempontjából azt eredményezi, hogy a bűncselekmény elkövetőjét biztosan felelősségre vonják.”²

A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 2024-ben kiadott körlevele szerint

„[...] a terhelttel a bűnösség beismeréséről való megegyezés a büntetőeljárás egyszerűsítését és gyorsítását, a vagyoni reparációt és nem vagyoni jóvátételt szolgáló olyan jogintézmény, amely a terhelti együttműködés fokozásán keresztül egyben lehetőséget biztosít a büntetőeljárás hatálya alatt álló személy rendelkezési jogának gyakorlására a bírósági eljárás formájának megválasztásában. Az egyezség az állami büntetőigény időszerű és hatékonyabb érvényesítésének kiemelkedően fontos eszköze [...]”.³

A jogintézmény előzményének, ahogy a Be. indokolása is utal erre, a lemondás a tárgyalás külön eljárás tekinthető, amely nem működött rendeltetésszerűen. A jogalkotó a törvényben új formában és tartalommal kívánta a terhelttel való megegyezés lehetőségét szabályozni, ezúttal az általános eljárás szabályai között, „kifejezésre juttatva, hogy az egyezségnek helye van bármely ügyben és bármely bűncselekmény esetén” (POLT, 2020: 632).

Polt Péter tanulmányában – Kovács Tamást idézve – felhívja a figyelmet arra, hogy „nem veszíthető szem elől a büntetőeljárás célja; az anyagi igazság kiderítése, majd a tettarányos és személyre szabott büntetés vagy intézkedés. Ezt nem írhatja felül semmilyen praktikus és személyre szabott szempont sem” (KOVÁCS, 2015; idézi POLT, 2020: 633).

Polt Péter szerint – egyetértve Békés Ádámmal – „az egyezsége úgy sem szabad tekinteni, mint a terhelt kedvezőbb büntetéséhez vezető útra, amelynek

² A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény indokolása. Wolters Kluwer Jogtár

³ A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevele (a továbbiakban: LÜ h. körlevél).

esetében az állam legalábbis részlegesen lemond a büntető igényéről. »Az egyezség sokkal inkább a társadalom érdeke: gyorsabb út a nem vitatott döntéshez; az összetett ügyek könnyebb felderítése és bizonyítása«” (BÉKÉS, 2019; idézi POLT, 2020: 634). A szerző véleménye szerint összességében

„a hatékony és észszerű időn belül lefolytatott eljárás keretében az egyezség jogintézménye megfelelő egyensúlyt tartva került szabályozásra. Érvényesül benne az anyagi igazság megállapítására való törekvés, valamint minden egyéni szabadságjog, amelyek korlátozására csak szükségszerűen és arányosan kerülhet sor. [...] Mindez nem jelenti azt, hogy ne lenne helye a vonatkozó rendelkezések felülvizsgálatának és a Be. novella jogalkalmazást segítő javaslatainak. A jelenlegi szabályozás azonban addig is jól szolgálja a jogalkotó célját, a társadalom védelmét, a gyors és hatékony büntetőeljárását.” (POLT, 2020: 643)

Jogalkotói, jogalkalmazói és szakirodalmi álláspontok

Az egyezség a bevezetése óta a szakmai érdeklődés középpontjában áll; kezdetben elsősorban az elvi kérdések tárgyalása és a prognózisok adtak témát a tudományos értekezéseknek, az elmúlt években egyre gyakoribbak a jogintézmény gyakorlati értékelését célzó írások.

A főügyészségek és a Legfőbb Ügyészség a jogintézmény bevezetése óta iránymutatásokkal segítik annak megfelelő alkalmazását. A *Legfőbb Ügyészség 2019. évi vizsgálati tervében előírta az egyezség ügyészségi gyakorlatának vizsgálatát*.⁴ A vizsgálat célja a jogalkalmazási tapasztalatok feltárása, illetve annak áttekintése volt, hogy a kialakult ügyészségi joggyakorlat mennyiben felel meg a hatályos jogi előírásoknak, illetve a Legfőbb Ügyészség által kiadott iránymutatásoknak.

A 2018. július 1. napjától 2019. május 31. napjáig terjedő időszakot felölelő országos vizsgálat az egyezségkötéssel zárult ügyekkel kapcsolatban – az alkalmazás fő jellemzőit tekintve – a következő megállapításokat tette:

„Az országosan lefolytatott vizsgálat 74 ügyre terjedt ki; amelyekből 22 ügy legfőbb ügyészségi, 52 ügy főügyészségi értékelés tárgyát képezte. [...] A 74 ügyben 136 terheltet illetően került sor egyezségkötésre. A bíróság 54 ügyben 87 terheltet érintően hagyta jóvá az előkészítő ülésen az egyezséget [Be. 735. § (1)

⁴ A kutatásunk befejezése után látott napvilágot a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettesének 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevele, ahol az egyezség alkalmazásának elősegítése érdekében minden ügyészségre kiterjedően szabályozzák a jogintézményt, választ adva a 2024 augusztusáig előforduló anomáliákra. Ennek részletes elemzésével, a körlevél megjelenésének időpontjára is tekintettel, a zárszóban foglalkozunk.

bekezdés]; az egyezség jóváhagyásának bíróság részéről történő megtagadására 3 ügyben 3 terheltet érintően került sor [Be. 734. § (1) bekezdés].”⁵

Az egyezség kezdeményezésére az ügyek meghatározó hányadában a védő részéről került sor.

A vizsgálat konklúziói között hangsúlyt kap az a megállapítás, miszerint „a Be. LXV. és XCIX. fejezete szerinti eljárás elsődleges célja, hogy a megkötött egyezség az ügyészség és a terhelt számára egyaránt előnyökkel járjon. Ez a vádhatóság szempontjából elsősorban abban nyilvánulhat meg, hogy a terhelt az ügyészség által megállapított tényállásnak és jogi minősítésnek megfelelően beismeri a bűncselekmény elkövetését. A beismerés azonban az ügyészség részéről előnyként csak akkor értékelhető, ha az egyszerűbbé, eredményesebbé teszi az állam büntető igényének érvényesítését azáltal, hogy az annak hiányában felmerülő – a büntetőeljárás jelentős elhúzódásában megnyilvánuló – bizonyítási nehézségek elkerülhetők.” (NF.2456/2019/51-I.)

Ebből levezeti, hogy a jogintézmény „valójában nem egyszerű megítélésű ügyekben alkalmazva tölti be a szerepét”. A megkötött egyezségek mintegy negyedével kapcsolatban azt állapította meg a vizsgálat, hogy az eljárás nem felelt meg a legfőbb ügyészségi iránymutatásokban meghatározottaknak: egyszerű megítélésű ügyekben került sor az alkalmazására, amelyekben a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerte, vagy a szükséges bizonyítékok a beismeréstől függetlenül is rendelkezésre álltak, illetve az egyezség nem gyorsította fel a büntetőeljárást. Összességében a vizsgálat szerint az egyezséggel zárult ügyek száma nem mutatott érdemi növekedést a korábbi évek – a tárgyalásról lemondás jogintézményre vonatkozó – adataihoz képest, amiből azt a következtetést vonta le, hogy „a jogalkalmazás továbbra is keresi a jogintézmény alkalmazási körét” (NF.2456/2019/51-I.).

Polt Péter a Legfőbb Ügyészség statisztikai adatait elemezve megállapította, hogy a Be. hatálybalépésétől (2018. július 1-jétől) 2019. december 31-ig 372 esetben kötöttek egyezséget. Az egyezség kezdeményezésének a száma 2175 volt. A vádlott, illetve a védő általi kezdeményezés esetén az ügyész az esetek 15,26 százalékában (303 esetben) értett egyet a kezdeményezéssel, az esetek 84,74 százalékában (1683) pedig nem. 189 esetben az ügyész volt a kezdeményező, ebből 69 vezetett eredményre. (POLT, 2020: 69–644) Az érintett ügyek alapján a szerző azt a következtetést vonta le, hogy „nem bűncselekmény-specifikus az

⁵ Összefoglaló jelentés a Be. LXV. fejezete szerinti egyezség vizsgálatáról. Legfőbb Ügyészség Nyomozás Felügyeleti és Védőképzési Főosztály, NF.2456/2019/51-I. szám (a továbbiakban: NF.2456/2019/51-I.)

egyezség elérésének lehetősége, arra valóban minden ügyben az ügy adott körülményeitől függően sor kerülhet” (POLT, 2020: 639).

Annak alátámasztásául, miszerint az egyezség nem kivételes eljárás, leszögezi, hogy az ügyészség már a vizsgálati szakasz megkezdésekor vizsgálja az egyezség megkötésének lehetőségét. Emellett kiemeli, hogy a beismerés mint kötelező feltétel mellett az ügyészség más tartalmi elemeket is az egyezségkötés feltételül szabhat, így a sértetti reparációt, az adóbevétel-, illetve vámbevétel-csökkenés megtérítését, a köz számára történő munkavégzést, vagy egy másik büntetőügy bizonyításához való jelentős mértékű hozzájárulást. (POLT, 2020: 641)

Polt Péter fontosnak tartja azon esetek vizsgálatát is, amelyekben az egyezségkötési folyamat nem vezetett eredményre: (POLT, 2020: 638)

„Ezek hátterében a következő okok álltak:

1. a tényállás felderítetlen volta, a bizonyítás kétséges eredménye,
2. a tényállás és/vagy a minősítés képezte volna az egyezség tárgyát,
3. a beismerés hiánya, illetve annak kapcsán észszerű kételyek felmerülése,
4. a megállapítható súlyosító körülmények túlsúlya és nyomatéka, a cselekmények sorozatjellege, rendkívüli nagy száma, a terhelt szervező-vezető szerepe a bűncselekmények elkövetésében, a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetés, a megállapítható vagyoni hátrány összege, üzletszerűség,
5. a büntetés tartalmában való megegyezés hiánya,
6. más eljárási mód (feltételes ügyészi felfüggesztés, bíróság elé állítás, büntető végzés meghozatalára irányuló eljárás) célszerűbb volta.”

Az egyezség jogintézményének kezdeti tapasztalatait *Tóth Mihály* 2022-ben biztatonak értékelte:

„A terhelt egyezségkötési kezdeményezések nőttek (különösen ott, ahol a tét a végrehajtandó szabadságvesztés elkerülése volt), s okkal lehetett abban is reménykedni, hogy a vádhatóság is belátja: egyezségkötés és kompenzáció révén, könnyebben, hatékonyabban és gazdaságosabban elintézhetőek lesznek például a jelentős hátrányt okozó költségvetési csalások vagy akár súlyosabb vagyoni elleni bűncselekmények is. Csökken a hosszadalmasan bizonyítható, elhúzódó ügyek okozta mind nyomasztóbbá váló munkateher, a sértettek vagy az állam az előírt jóvátétel folytán megfelelő kártérítésben részesülnek, a terhelt pedig együttműködése folytán olykor azt is megúsztatja, hogy a következő néhány évben börtönlépességet növelő tényezőként tartsák őt számon.” (TÓTH, 2022: 129–137)

Az új Be. hatálybalépése utáni időszak vonatkozó adatait elemezve a szerző megállapította, hogy 2019-ben 1417 esetben történt egyezségi kezdeményezés, ebből 124 ügyben az ügyészség által; az egyezségeket tartalmazó vádiratok száma

pedig 91 volt, a vádiratok 1 százaléka. 2020-ra a kezdeményezések száma visszaesett (931 esetben történt egyezség kezdeményezése), ebből 29 esetben az ügyészség részéről; az egyezséget tartalmazó vádiratok száma 58 volt (a vádiratok 1%-a).

„Az érintett terheltek számát illetően (összevetve a vádirattal megvádolt vádlottak számával) az arányok még elhanyagolhatóbbak. Ez az intézmény alakulását tekintve azért sem túl megnyugtató, mert bár a vádirattal megvádolt személyek száma egy év alatt jelentősen csökkent, a vádlottak a korábbi évhez képest jóval nagyobb arányban tettek beismerő vallomást. [...] Tehát tény, hogy az a várakozás, ami az egyezségek számának érzékelhetőbb növekedését prognosztizálta, az új törvény első éveiben nem teljesült.” (TÓTH, 2022: 130)

A várakozások meghiúsulásának lehetséges okai körében elsőként említi, hogy ha az ügyészség a bizonyítás anyaga alapján úgy látja, hogy az elegendő lesz a tényállás megállapításához, nem nyitott az egyezségre. Véleménye szerint az ügyészségnek az egyezségkötési hajlandóságát nemcsak a bizonyítás egyszerűsége, a bizonyítottság mértéke, a bizonyítékok mennyisége és súlya alapján kell megítélnie, hanem azt is mérlegelnie kell, hogy mennyi időt és energiát takaríthat meg a megállapodás megkötésével. (TÓTH, 2022: 131)

A szerző tapasztalatai szerint az is előfordul, hogy a védők sem érdekeltek az egyezségkötésben, főként anyagi okokból.

Egy következő fő okként említi a megfelelő mögöttes intézményi háttér hiányát. Példaként a költségvetési csalás szabályozásában az okozott vagyoni hátrány a büntetés korlátlan enyhítése érdekében történő megtérítésének lehetőségét [Btk. 396. § (8) bekezdés] említi, és ezzel összefüggésben azt, hogy az egyezség esetében a vagyoni hátrány megtérítése nem egyértelműen a büntetés enyhítése érdekében történik, azonban a befizetések céljának pontos megjelölésére nincs mód; „annak pontos számviteli (technikai) feltételei hiányoznak, hogy a költségvetési csaláson kívüli további bűncselekmények körében teljesített jóvátétel nyilvántartható, sorsa követhető legyen” (TÓTH, 2022: 131).

Végül az egyezséget akadályozó okok között szól a jóvátételre rendelkezésre álló időkeret szűkösségéről, vagyis a vádlottnak nem feltétlenül áll rendelkezésre megfelelő idő a megállapodáshoz szükséges okozott kár vagy vagyoni hátrány megfizetésére. (TÓTH, 2022: 132)

Tóth Mihály pozitív fejleményként értékeli, hogy a Be. 2021 elején hatályba lépett Novellája lépéseket tett az akadályok elhárítása érdekében. Az új rendelkezések értelmében az egyezségkötésnek a korábbi rendelkezésekkel szemben már nem akadálya, ha a gyanúsított a bűncselekmény elkövetését beismerte. Emellett a Novella az ügyész által alkalmazható felfüggesztési okokat is kiegészítette: hat hónap türelmi időt tett lehetővé arra az esetre, ha „az a létrejött

egyezségben a terhelt által vállalt kötelezettség teljesítése érdekében szükséges” [Be. 394. § (4) bekezdés g) pont]. (TÓTH, 2022: 129–137)

Az egyezség jogintézményének várakozásokhoz képest történő ritka alkalmazását Szaktor Roland, Turi András és Budaházi Árpád is vizsgálták, eredményeiket 2022-ben közös tanulmányukban tették közzé. A gyakorlati tapasztalatokat a statisztikai adatok elemzése mellett ügyészekkel, nyomozókkal, vizsgálókkal, bírókkal és védőkkel készített interjúk keretében elemezték.

Az egyezség „népszerűtlensége” okai között kiemelik a nyomozó hatóság szerepét; az ügyészek szerint „több egyezségkötésre kerülhetne sor, ha a nyomozó hatóság a nyomozás felderítési szakaszában aktívabban vizsgálná az egyezségkötési hajlandóságot, és annak valószínűsítése esetén tájékoztatná az ügyészséget.” (SZAKTOR et al., 2022: 1161) Az írásukban megjelenített tapasztalatok szerint gondot jelenthet, ha nem alakul ki megfelelő bizalom az ügyész és a védelem között. (SZAKTOR et al., 2022: 1163) Az egyezség tartalma sem mindig elég vonzó; az ügyészégi gyakorlat szerint „gyakran nem mozdulnak el a középértéktől, ami azzal a következménnyel jár, hogy a védelemnek nem éri meg az egyezség megkötése” (SZAKTOR et al., 2022: 1164).

Az egyezség alkalmazását főként több elkövetős ügyek esetén tartják „előnyösnek”; ilyen esetekben nyílik lehetőség a bűnüldözés számára a kapcsolati háló felderítésére. A „sikertelen egyezségek” okait a következőkben summázzák: a legtöbbször előforduló ok meglátásuk szerint, hogy a kezdeményezés „idő előtti”, vagyis a tényállás még felderítetlen. Az egyezség kezdeményezése a nyomozás bármely szakaszában van lehetőség, azonban garanciális feltétellel, hogy csak felderített tényállás esetén lehet egyezséget kezdeményezni. Emellett azonban az ügyészek álláspontja az, hogy „ne csak a terheltnek érje meg az egyezség megkötése, hanem cserébe nyújtson például segítséget a nyomozáshoz vagy vállalja a sértett kárának megtérítését” (SZAKTOR et al., 2022: 1165). A nyomozás vizsgálati szakaszában már van gyanúsított, illetve ekkor az elvárt felderítettségi feltétel is teljesülhet.

Előfordulnak olyan kezdeményezések is, amikor nincs beismerő vallomás, vagy nem sikerül megegyezni a büntetés tartamában. (SZAKTOR et al., 2022: 1165) Egy másik eredménytelenséghez vezető ok, ha a terhelt, illetve a védő a tényállásra és a minősítésre kezdeményeznek egyezséget. Ez a Be. 408. § (1) bekezdésébe ütközik.

A védelem számára nehézséget jelentő tényezők között az iratok megismerhetőségével kapcsolatos problémákat említik, azt, hogy a gyanúsított és a védő csak bizonyos iratokba tekinthet be. Ezzel kapcsolatban felvetik, hogy az iratok teljes körű megismerhetősége milyen előnyökkel, illetve hátrányokkal

járna az egyezségkötések számára, eredményességére, a terhelt és a védő, valamint a nyomozó hatóság szemszögéből.

Kutatásuk szerint a gyakorlatban több alkalommal előfordul az is, hogy egyezség megkötésére indul eljárás, azonban később az ügyészség mértékes indítvány megtételére tesz „ajánlatot”, vagy az együttműködő terheltre vonatkozó kedvezményeket alkalmazza az egyezségi eljárás helyett.

A tanulmány szerzői hangsúlyozzák, hogy ez a módszer „nélkülözi a garanciális elemeket és kiszolgáltatottá teszi a gyanúsítottat, azzal ellentétben, amit a jogalkotó megfogalmazott” (SZAKTOR et al., 2022: 1170). Ehhez azt is hozzáfűzik, hogy „az általuk interjú keretében megkérdezett ügyvédek egyike sem tapasztalt olyat, hogy bármelyik ügyészség ne tartotta volna meg korrekten a szavát, és eltérő mértékes indítvány lett volna a megállapodáshoz képest” (SZAKTOR et al., 2022: 1170).

A cikk a jogintézmény jogalkotói szándék szerinti – és a jogalkalmazás számára valóban előnyöket magában rejtő – alkalmazhatóságának lehetőségeit is számba veszi.

Vida József 2023-ban készített tanulmányában úgy véli, hogy most érkezett el az idő a számvetésre: a jogalkalmazói eredmények igazolják-e a jogalkotói várakozásokat. (VIDA, 2023: 567) Bevezetőjében leszögezi: „mind a jogalkalmazók körében, mind a tudományos életben igen eltérő e jogintézmény megítélése. Az egyezség kritikája a legtöbb esetben a mennyiségi jellemzőkön alapul, azaz, ha megvizsgáljuk a gyakorlat számmutatóit, az könnyen borúlátó következtetések levonására ad alapot” (VIDA, 2023: 569).

A szerző álláspontja szerint a jogalkotó eredetileg az „egyszerűbb megítélésű ügyekre kalibrálta az egyezséget, amelyek korábban első fokon jogerőre emelkedtek. A jogalkotói várakozás szerint így az ügyek tömege elkerülheti a bírósági szakot, ami teret enged bonyolultabb ügyekben a megfontolt, forrás- és időigényes bírósági tárgyalásnak” (VIDA, 2023: 574). A jogalkalmazónak ebben az érőterben kellett megtalálnia az egyezség helyét a hasonló rendeltetésű jogintézmények között. (VIDA, 2023: 574) Ennek alátámasztására kiemeli a KSB. 3561/2018/1-I. számú legfőbb ügyészségi körirat 11. pontját:

„az ügyészség elvi jelleggel mutatott rá, hogy az egyezségekre irányuló eljárás során figyelemmel kell lenni arra, hogy az egyezségkötésnek ugyan bármely ügyben, bármely bűncselekmény esetén lehet helye, ám az egyezség nem a bíróság elé állítás vagy a büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás alternatívája, lehetőségét a konkrét ügy körülményei döntenek el, valójában a nem egyszerű megítélésű ügyek esetén lehet a gyorsítás és a hatékonyság növelésének eszköze.”

Vida József a jogalkotói szándék és a jogalkalmazói gyakorlat eltérése mellett a jogintézmény fő kritikájának azt tekinti, hogy azt a várakozásokhoz képest csekélyebb számban alkalmazzák.

A szabályozást értékelve Polt Pétert idézi: „a hatékony és észszerű időn belül lefolytatott eljárás keretében az egyezség jogintézménye megfelelő egyensúlyt tartva került szabályozásra. Érvényesül benne az anyagi igazság megállapítására való törekvés, valamint minden egyéni szabadságjog, amelyek korlátozására csak szükségszerűen és arányosan kerülhet sor” (POLT, 2020; idézi VIDA, 2020: 573). Hozzáteszi: „az egyezség az igazság megállapításának az igényét is szolgálja akkor, ha ehhez a terhelt beismerésén keresztül vezet az út” (VIDA, 2020: 573).

Az egyezségkötés gyakorlatát elemezve abból indul ki, hogy a jogintézmény eredményességének megalapozott megítélése nemcsak mennyiségi, hanem minőségi jellemzőkön is nyugszik: „az egyezség ma valójában egy olyan konszenzuális lehetőség, amelyet jelenleg nem lehet tömegesen alkalmazni, így csupán a statisztikai adatok alacsony száma nem feltétlenül jelenti a jogintézmény kudarcát” (VIDA, 2020: 580). Ennek alátámasztásául utal a már említett NF. 2456/2019/51-I. számú összefoglaló jelentésre, amely szerint az egyezség jelentősége

„nem az ilyen módon elintézett ügyek számának kiugró mértékű növekedésével, hanem például az egyezséggel érintett, eredetileg hosszadalmasnak és/vagy kétes kimenetelűnek ígérkező, bonyolult ténybeli és jogi megítélésű ügyekben folytatott büntetőeljárások gyors és eredményes befejezésével, ezáltal a munka-teher csökkentésével, a büntetőeljárások idejének rövidülésével és a költségek mérséklődésével mérhető.” (VIDA, 2020: 581)

Vizsgálata megállapításai szerint a kiemelt ügyek nagyobb arányban fordulnak elő az egyezséggel érintett ügyek között. Érdekes emellett az a tapasztalat is, miszerint az egyezséggel érintett ügyekben a nyomozás elrendelésétől az iratok elsőfokú ügyészségre érkezéséig eltelt idő átlagosan kétszer hosszabb, ami ezen ügyek összetettségére, bonyolultságára utal.

Vida József a kiemelt, fokozott anyagi és emberi erőforrást igénylő ügyek áttekintése és értékelése során azt a következtetést vonja le, hogy az egyezség jelentősége megnövekedett, ez a nézőpont a jogintézménnyel szembeni elvárásokat önmagában visszaigazolja.

Békés Ádám 2025. február 25-én tartott, *Az egyezség alkalmazási nehézségei és megoldási lehetőségei* című habilitációs előadásában nemzetközi és történeti aspektusból elemezte az eljárás hatékonyságát és időszerűségét fokozó magyarországi jogintézményeket, ezek között pedig elsősorban az egyezséget.

Álláspontja szerint a hatékony eljáráshoz szükséges eszközök rendelkezésre állnak, azonban az új konszenzuális jogintézmények valamennyi hivatásrendtől alkalmazkodást és együttműködést kívánnak. Békés Ádám véleménye az, hogy bár a statisztikai adatok szerint az egyezség alkalmazásának aránya a vádemelések számához képest alacsony, a kérdéskört árnyaltabban nézve, pozitív és reményteljes lépésnek tekinthető, hogy a szemléletváltás elkezdődött, az ügyési és a védői hivatásrend közötti kommunikáció elindult.

Az egyezség szabályozását egyszerre nevezte újítónak és óvatosnak:

„Újító, mert elfogadta azt az elvet, hogy az eljárások hatékonyságát csak akkor lehet javítani, ha abban a terhelt is érdekeltté van téve, ezáltal önmaga mond le eljárási garanciáinak egy részéről. Ugyanakkor óvatos, mert az egyezség letéteményese mégiscsak az ügyészség, amely megállapítja ugyan a történeti tényállást és annak minősítését, amelytől való eltérés mértéke elméleti és gyakorlati viták tárgya.” (BÉKÉS, 2024: 17)

Annak okát, hogy sem az egyezség, sem a nyomozati alku alkalmazása sem igazán számottevő, szociológiai és eljárási tényezőkben látja. Meghatározónak véli a hivatásrendek közötti kommunikáció még elégtelen voltát, ez az együttműködésnek feltétlenül akadályát képezi. Másrészt kifejti, hogy nehéz megtalálni a konszenzusra mindkét oldal számára alkalmas időszávot, azt a nyomozati stádiumot, ahol „már kellően felderített a tényállás ahhoz, hogy a kezdeményezésről dönteni lehessen, ugyanakkor nincs annyira felderítve, hogy az egyezség útja feleslegessé váljon” (BÉKÉS, 2024: 21).

Békés Ádám habilitációs téziseiben foglalkozik az egyezség eredményesebbé tételének lehetőségeivel, ennek érdekében *de lege ferenda* javaslatokat is megfogalmaz.

A kutatás folyamata és eredményei

A statisztikai adatok értékelése

Az egyezségkötés szándékolt célja, hogy hatékonyabbá és gyorsabbá tegye a büntetőeljárást a terhelttel történő együttműködés, elsősorban a beismerés révén; a jogintézmény természeténél fogva a kezdeményezés, egyeztetés, az egyezség megkötése folyamatában az ügyészségre helyeződik a hangsúly, a bíróság szerepe pedig a törvényességi kontrollra és a jóváhagyásra szűkül.

Ebből következően az egyezségkötés folyamatáról, részleteiről elsősorban az ügyészség statisztikai rendszerében találhatunk adatokat, amelyek a jogintézmény eredményességének vizsgálatához az elsődleges támpontokat jelenthetik.

Az egyezséggel kapcsolatos kezdeményezések számának és az elintézés módjának évenkénti adatai (a kezdeményező szerinti részletezéssel) kiindulópontként szolgálnak a jogintézmény alkalmazásának, folyamatának áttekintéséhez.

Vizsgálatunk fő kérdésére, a kezdeményezett egyezségkötések eredménytelenségére a kezdeményezések és az „egyezséget tartalmazó vádemelések” száma lehet irányadó, amelyeket az alábbi táblázatok foglalnak össze.

Az egyezségek kezdeményezésének a száma a jogintézmény bevezetése óta az alábbiak szerint alakult (1. táblázat).

1. számú táblázat: Az egyezségek kezdeményezésének száma a jogintézmény bevezetése óta⁶

Év	Vádemelés előtti egyezséggel kapcsolatos kezdeményezések összesen	Ebből az ügyész kezdeményezte az egyezséget		A gyanúsított vagy a védő kezdeményezte az egyezséget	
		Összesen	Ebből eredményes kezdeményezés	Az ügyész egyetértett	Az ügyész nem értett egyet
2019	1417	124	41	211	1082
2020	932	29	15	130	773
2021	1120	34	20	191	895
2022	1113	42	25	183	888
2023	1143	54	24	231	858

Az egyezséget tartalmazó vádiratok, ekként „eredményes” (bíróági jóváhagyásra váró) egyezségek mennyiségét illetően szintén a BÜR szolgáltató adataikat, a következő formában (2. és 3. számú táblázat).

2. számú táblázat: Az egyezés alapján benyújtott vádemelések száma⁷

Év	Vádemelések száma	Vádiratok száma egyezés alapján
2019	47121	91
2020	47381	58
2021	46829	77
2022	48930	85
2023	48848	83

⁶ Forrás: Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató, Büntetőjogi szakág. <https://ugyesszeg.hu/az-ugyesszegrol/statisztikai-adatok/ugyesszegi-statisztikai-tajekoztato-buntetojogi-szakterulet/>

⁷ Forrás: Ügyészségi Statisztikai Tájékoztató, Büntetőjogi szakág. <https://ugyesszeg.hu/az-ugyesszegrol/statisztikai-adatok/ugyesszegi-statisztikai-tajekoztato-buntetojogi-szakterulet/>

3. számú táblázat: Az egyezségkötéssel érintett vádlottak száma⁸

Év	Vádlottak száma
2019	102
2020	121
2021	140
2022	155
2023	107

A kezdeményezések és az egyezséget tartalmazó vádak, továbbá az érintett vádlottak arányát a 4. számú táblázatban foglaljuk össze.

4. számú táblázat: A kezdeményezések és az egyezséget tartalmazó vádak, továbbá az érintett vádlottak aránya

Év	Kezdeményezések száma	Egyezséget tartalmazó vád	Egyezséggel érintett vádlott
2019	1417	91	102
2020	932	58	121
2021	1120	77	140
2022	1113	85	155
2023	1143	83	107

Interjúk

A feltüntetett adatok megbízhatóan jelzik az egyezségkötést tartalmazó vádemelések számát, annak elmaradására és azok okaira azonban nem nyújtanak magyarázatot.

A rendelkezésre álló adatok és a pilotkutatás keretében ügyészekkel folytatott megbeszélések alapján megállapítottuk, hogy a kutatási kérdés (az egyezségkötés meghíúsulásához vezető okok és megfontolások a terhelt és a vádhatóság oldalán) a joggyakorlat e két oldalán álló szakemberek, az ügyészség és a védők tapasztalatai alapján válaszolhatóak meg. E tapasztalatok megismerése érdekében interjúkat folytattunk.

Az egyezség jogintézménye a törvényi keretek között kevésbé formalizált. Bár az ügyészség iránymutatásokkal, illetve belső útmutatókkal segíti annak eredményes alkalmazását, a feltételek lehetőségek szerinti egységes meghatározását, az egyes büntetőügyekben ennek korlátokat szab az egyezségkötéshez

⁸ Büntetőbíráóság előtti ügyészi tevékenység főbb adatai. <https://ugyeszseg.hu/az-ugyeszseg-rol/statisztikai-adatok/buntetobirosag-elotti-ugyeszi-tevekenysegi/>

vezető kezdeményezési és egyeztetési folyamat szükségszerű egyedisége. A statisztikai adatok alapján az egyes vármegyékben eltérő gyakoriságot tapasztaltunk, ennek okainak vizsgálatára is hangsúlyt fektettünk, eltérő helyi sajátosságokat keresve a bűnözés, valamint a bűnüldözés gyakorlata oldalán.

Bár a kutatás az egyezségkötés eredménytelenségének okaira fókuszál, a tapasztalatok szerint ez a kérdés az eredményesség tényezőin keresztül közelíthető meg.

A megkérdezett intézmények kiválasztásánál célszerű volt abból kiindulni, hogy mely vármegyékben a legtöbb az erre irányuló kezdeményezés, illetve mely vármegyékben alkalmazzák ezt sikeresen a leggyakrabban. Ezekben a vármegyékben minden bizonnyal több a tapasztalat az eredményes egyezségkötések tényezőiről, és feltételezhetően arról is, hogy a több sikeres alkalmazás mellett más ügyekben miért nem került sor egyezségkötésre.

Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség

Az egyik, az egyezséget sikerrel, relatíve nagyobb számban alkalmazó (együttal az egyezséget a legnagyobb számban kezdeményező) főügyészség a statisztikai adatokat alátámasztva pozitív tapasztalatokról számolt be, egyrészt a jogintézményt mint törvényes lehetőséget illetően, másrészt annak alkalmazása, eredményessége kapcsán is.

Összességében megfelelőnek látják a törvényes kereteket, lehetőségeket a büntetőeljárás hatékonysága és eredményessége érdekében a terhelt és a vádhatóság közötti egyeztetésre, „alku” kötésére.

A hipotézisnek megfelelően az egyes ügyek egyedi körülményei befolyásolják, hogy mikor kerülhet sor egyezségkötésre. Emellett behatárolható az az ügycsoport is, amelyben az ügyészség általában nem kezdeményez egyezséget, és nem nyitott ilyen kezdeményezésekre; tapasztalataik szerint az erőszakos és a nemi bűncselekmények ritkán alkalmasak erre. Egyezség a törvény szerint – és a főügyészség gyakorlatában is – bármely ügyben kezdeményezhető, azonban kiemelten fordul elő a költségvetési csalás, illetve a kábítószer-kereskedelem miatt indult eljárásokban.

E főügyészség kimunkált protokoll szerint jár el az egyezségek kezdeményezése kapcsán; a terhelt közreműködésének jellegétől függően nyújt lehetőséget „kedvezményekre” a következményeket illetően:

- *A terhelt saját ügyében, saját cselekvőségét illetően nyújtott információ*
Ez lényegében azt jelenti, hogy a terhelt beismeri a cselekmény elkövetését, és ezzel kapcsolatban nyújt információt. Ez az „együttműködési forma”

a főügyészség gyakorlatában jellemzően az előkészítő ülésen a mértékes büntetéskiszabási indítvány megtételével „honorálható”.

- *Saját ügyben más elkövetőkre nézve is nyújtott információ*

Amennyiben a terhelt olyan információt szolgáltat, ami kiterjed más körülményekre, például a társak szerepére, jelentősen segítve ezzel a bizonyítást – ezzel az együttműködés, az egyezségkötés lehetősége szélesebb körben megnyílik. Ilyen esetekben kerülhet sor például a Btk. 83. § (2) bekezdésének alkalmazására.

- *Más ügyekre vonatkozó információ nyújtása*

A saját mellett más ügy(ek)re vonatkozó „alkuhoz”, az egyezség megkötéséhez az ügyészség a nyomozó hatóságtól, ügyészségtől visszaigazolást „vár el”; igazolást arról, hogy az egyezséggel érintett más ügyekre vonatkozó információja, adata, bizonyítéka mennyiben járult hozzá a felderítéséhez, az eljárás sikeréhez. Az ilyen információk valóságtartalmát, hasznosságát vizsgálni kell, ez jellemzően a nyomozó hatóság igénybevételeével történik.

Az egyezségkötés kapcsán további meghatározó szempont a bírósági eljárás egyszerűsítése és gyors befejezése (mert az ügyészségi eljárást a nyomozásban nem egyszerűsíti az egyezség), a vagyoni hátrány megtérítése és a sértetti reparáció.

Az egyezségkötések sikerének okát a gyakorlatban, a tapasztalatban és a védőkkel való együttműködésben is látják.

Véleményük szerint az a feltevés nem teljesen helytálló, miszerint az egyezségek alacsony számaért a nyomozó hatóság a felelős, mert a felderítési szakban nem vizsgálja elég aktívan az egyezségkötési hajlandóságot. Egyrészt felderítési szakban nincs gyanúsított, másrészt nem a nyomozó hatóság, hanem az ügyész köti az egyezséget, ezért az egyezségkötés feltételeit nem a nyomozó hatóságnak, hanem az ügyésznek kell vizsgálni.

A törvény szabályainak betartása, a folyamat dokumentálása nagyon fontos, azonban az eredményesség az informális egyeztetések mikéntjén, időzítésén, a tárgyalási folyamaton múlik.

Az egyezségkötés meghíúsulásának, az arra irányuló kezdeményezés eredménytelenségének gyakori oka, hogy erre túl korán kerül sor, esetleg túl későn, a bizonyítás egy késői fázisában nyit a terhelt és a védő az ajánlatra.

Ebben a vármegyében az egyezséget tartalmazó vádat minden esetben jóváhagyta a bíróság.

Csongrád-Csanád Vármegyei Főügyészség

A főügyészség képviselője – más főügyészségekhez hasonlóan – az egyezségkötés megghiúsulásának okait megelőzően, az eredményes egyezségkötés tényezőinek vizsgálatát, a tapasztalatok összegyűjtését, tudatosítását és a problémák elhárításának fontosságát hangsúlyozta. Az egyezség megkötése során irányadónak tekintik a korábbi iránymutatásokban foglaltakat, így akkor kötnék egyezséget ezekben az ügyekben, ha az egyszerűbbé, eredményesebbé teszi az állam büntetőigényének érvényesítését. Éppen azáltal lesz eredményesebb a büntetőeljárás, hogy beismerés nélkül sokkal több bizonyítási nehézség merülne fel, az egyezség segítségével pedig ezeket el lehet kerülni. Vannak olyan ügyek, ahol egyezség nélkül mind a nyomozási, mind a bírósági szakasz jelentősen elhúzódna.⁹ Az egyezségkötés által a vagyoni hátrány tényleges és kétsédelem nélküli megtérülését biztosító teljes vagy részleges jóvátétel vállalására is sor kerülhet. Ha az adott ügy, vagy más büntetőügy bizonyításában jelentős mértékű együttműködés lehetséges, amelynek révén a bűncselekmény, más bűncselekmények, egy bűnszervezet, a további elkövetők felderítése, vagy a bűncselekményből eredő vagyon felkutatása lehetővé válik, akkor elmondható, hogy ez a jogintézmény betöltötte a szerepét.¹⁰ Abban az esetben, ha az egyezségkötés nem mozdítja elő az állami büntetőigény érvényesítését, akkor nem köthet az ügyészség egyezséget.¹¹

A jogintézmény alkalmazása e főügyészség képviselője szerint is felülvizsgálatra szorul, főleg annak érdekében, hogy az eljárás gyorsítását szolgáló intézkedéseket valóban az új Be. szemléletének megfelelően alkalmazzák. Véleménye szerint az új intézmények sikeres alkalmazásának első feltétele az ügyészek szemléletváltása, mind az egyezséget, mind az ügyészi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezését érintően. A korábbi rutintól való elrugaszkodás a tapasztalatok szerint időt vesz igénybe, és ez nehézséget jelent az új jogintézmények alkalmazásánál.

Tény, hogy az informális eljárást segítő intézkedések, a belső normák járulékos feladatokat adnak az ügyészek számára (ilyen az egyezséget rögzítő jegyzőkönyv helyett a kép- és hangfelvétel készítésének előírása az ügyészségi iránymutatás szerint), ezek a formai követelmények azonban fokozottan biztosítják a megállapodás bizonyíthatóságát, végső soron az egyezség eredményességét.

⁹ Legfőbb Ügyészség, BF. 1399/2018/1-I.

¹⁰ Legfőbb Ügyészség, BF. 1398/2018.

¹¹ Legfőbb Ügyészség, BF. 346/2022/1.

Bár minden bűncselekmény miatt indult eljárásban alkalmazható, e főügyészség illetékességi területén is elsősorban költségvetési csalás miatti büntetőeljárásokban kerül sor a kezdeményezésére. Ennek oka főként az okozott vagyoni hátrány megtérülésének ösztönzése, az egyéb előnyök mellett.

Álláspontjuk szerint minden ügyben potenciálisan vizsgálni kell az egyezségkötés lehetőségét, amelynek a formális kötöttségektől való mentessége valóban gyorsabb és emellett hatékonyabb, eredményesebb igazságszolgáltatást tesz lehetővé. Ez egyedi ügyek példáival támasztható alá. Gyakorlatukban egyelőre jellemzően a törvényszéki hatáskörbe tartozó ügyekben alkalmazzák, de célként fogalmazzák meg a járási szintű kezdeményezések számának növelését.

A főügyészség óvatosságra int a terhelt által más ügyre vonatkozóan megosztott információk felhasználhatóságát illetően, ezeket alaposan ellenőrizni kell. A jogintézmény informalitása a könnyítések mellett fokozott bizalmat feltételez, ez is körütekintésre és az előírások betartására hívja fel a figyelmet.

Pest Vármegyei Főügyészség

A főügyészség a kutatási kérdésre koncentrálni saját tapasztalatai alapján a következő fő okokat jelölte meg az egyezségkötés eredménytelenségének okaiként:

- *Időelőtti kezdeményezések*
- *Túlzott elvárások*

Főként védői kezdeményezés esetén jellemző, hogy az eljárás megszüntetése lenne részükről az elvárás. Mivel ez adott esetben nem lehetséges, előfordul, hogy a terhelt és a védő visszavonja a beismerést.

- *Az információ jellege és formája nem megfelelő*

Az együttműködés keretében nyújtott információ nem elég konkrét, illetve nem saját, közvetlen információról van szó, vagy az a bűncselekmény bizonyításához nem megfelelő.

- *Az információ nincs egyensúlyban a bűnüldözési érdekekkel*

Erről van szó, ha az információ az ügyészség számára nem elegendő az egyezségkötéshez.

E főügyészség tapasztalatai szerint a terhelti/védői együttműködési kezdeményezés nagyon gyakori, főleg kényszerintézkedés esetén. A kényszerintézkedés megszüntetése érdekében nyújtott információk ritkán vezetnek eredményre, ennek oka, hogy az információk ellenőrzése időigényes.

A kiindulópont általában az, hogy az eredményes egyezségkötéshez a terheltnek nyújtania kell valamit a saját cselekményének beismerése mellett, gyakran a többi elkövetőről, viszonyukról, cselekvőségükről, szerepükről. Az infor-

mációk ellenőrzése általában hosszabb időbe telik, így az egyezségkötés előnyei-
nek mérlegelése során ezt a szempontot is figyelembe kell venni. Bár a megosz-
tott tapasztalatok szerint nem jellemző, hogy a bíróság a megkötött egyezséget
ne hagyná jóvá, az ügyészség szerint fontos lenne, hogy a bíróság is ismerje meg
az egyezségkötés valódi előnyeit és az eredményes egyezségkötés tényezőit.

*Az egyezségkötés meghiúsulásához vezető okok és megfontolások a vádhatóság
oldalán, az egyéni interjúk alapján*

Sok ügyész hivatkozott az egyik ügyészségi leíratra, amely kimondja: „az
egyezségkötésnek az állami büntetőigény érvényesítését elő nem mozdító al-
kalmazása [...] nem megengedhető”¹². Ez a megállapítás viszont olyan általá-
nosságban fogalmazza meg az egyezségkötés tilalmát, hogy erre a leíratra
bármikor hivatkozhat az az ügyész(ség), aki nem akar egyezséget kötni.

Többen elmondták, hogy amennyiben úgy látják, miszerint a bizonyítás
anyaga alapján a tényállást össze lehet állítani és vádat lehet emelni, akkor nem
kezdeményezik az egyezséget, a védői oldalról tett ajánlatot pedig elutasítják.
Volt, aki ehhez azt is hozzátette, hogy több energia megy el az egyezségkötés-
re, mint a vádemelésre, és mivel az egyezségkötéshez is teljesen fel kell tární a
tényállást, nem éri meg neki ezt a jogintézményt alkalmaznia. Ez a vélemény
egybevág a fentebb idézett Tóth Mihály által leírtakkal.

Okként hangzott el az ügyészek részéről, amit az ügyvédekkel készült inter-
júk is megerősítettek, hogy az ügyész és a védő „nem voltak egy hullámhossz-
szon”, így nem jöhetett létre az együttműködés.

Az interjúalanyok között voltak olyanok, akik a nyomozó hatóságra panasz-
kodtak, és az egyezségkötés elmaradásának okát abban látják, miszerint a nyo-
mozóhatóság a felderítési szakaszban nem elég aktív. Ezek a vélemények hason-
lóak ahhoz, mint amit a szakirodalom is feltárt. (SZAKTOR et al., 2022: 1161)

Többször elhangzott az „időelőttiség”, amikor azért mond az ügyészség
nemet a védői egyezségkötési ajánlatra, mert az eljárás akkori szakaszában a
tényállást még nem sikerült alaposan és hiánytalanul felderíteni.

Azt is megemlítették az ügyészek, hogy gyakran előfordul, a terhelt vitatja a
tényállást, bár bűnösnek vallja magát, de nem ért egyet a feltárt tényállással.

Az egyezség elmaradásának okai között szerepel, hogy a terhelt nem ért
egyet a minősítéssel, annak kapcsán próbál egyezkedni.

¹² Legfőbb Ügyészség, BF. 346/2022/1.

Az is szerepelt az okok között, hogy a terhelt kötött volna egyezséget, de nem akart beismerő vallomást tenni.

Bár minden ügyben, minden bűncselekményre nézve köthető egyezség, vannak ügyészségek, ahol bizonyos bűncselekmények (pl. nemi bűncselekmények) vonatkozásában nem fogadják el a védő részéről érkező egyezségkötési ajánlatot.

Elmarad az egyezségkötés akkor is, ha az ügyészség és a terhelt, illetve a védője nem tudnak megegyezni a büntetés nemében, mértékében.

Az egyezségkötés megghiúsulásához vezető okok a terhelt/védő oldalán, az egyéni interjúk alapján

Fentebb, az ügyészség oldalán meglévő okok között már említettük a bizalom hiányát. A védői interjúkban ez többször említésre került; az ügyvéd (többnyire meghatalmazott védő) azt mondta, nem bízik meg az ügyészségben, mert korábban járt már úgy, hogy „kijátszották”, és a védelem rosszabb helyzetbe került egy egyezségkötés kapcsán.

A védői oldalon megfogalmaztak olyan tapasztalatot is, miszerint a megkérdezett ügyvéd saját praxisában arra jött rá, hogy jóval kisebb büntetést szab ki hasonló ügyekben a bíróság, amikor a vádlott nem tesz beismerő vallomást.

Több ügyvéd is említette, hogy bár ő „elvinné az ügyet” az egyezségkötés felé, kötne az ügyészséggel „vádalkut”, de a védelem nem akar beismerő vallomást tenni.

A feltételül szabott reparáció is gondot jelent; vagy egyáltalán nem tudja ezt a terhelt teljesíteni, vagy nem áll rendelkezésre megfelelő idő erre. Utóbbinál kiderült, hogy nem ismerik a hatályos Be.-nek azt a 2021. január 1-jétől hatályos szakaszát, ami lehetővé tette a hathónapi „türelmi időt” arra az esetre, amikor „az a létrejött egyezségben a terhelt által vállalt kötelezettség teljesítése érdekében szükséges”¹³.

Volt olyan ügyvéd, aki őszintén bevallotta, neki nem éri meg a terheltet rábeszélni arra, hogy egyezséget kössön az ügyészséggel. Anyagilag ugyanis jobban jár, ha bíróság elé „megy az ügy”.

A védők egy része úgy érzi, hogy nem egyenlőek a feltételek az egyezségkötés vonatkozásában az ügyészség és a védelem számára. Legtöbbször itt az iratmegismerési jogra hivatkoztak.

¹³ Be. 394. § (4) bekezdés g) pont. A 2020. évi XLIII. törvény módosította a Be.-t.

Zárszó

Ahogy a tanulmány elején már említettük, 2024 augusztusának utolsó napján született meg a büntetőjogi legfőbb ügyész helyettesének 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevele, ahol az egyezség alkalmazásának elősegítése érdekében minden ügyészre kiterjedően szabályozzák a jogintézményt, választ adva a 2024 augusztusáig előforduló olyan anomáliákra, amelyeket a kutatási jelentésünkben mi is feltártunk.

Az említett körlevél az egységes ügyészégi joggyakorlat érdekében 20 pontban hívja fel az ügyészségek figyelmét a bármely ügyben, bármely bűncselekményre nézve köthető egyezség alkalmazásának szempontjaira, feltételeire.

A körlevél mindenekelőtt kimondja, hogy egyezség bármely ügyben és bármely bűncselekményre nézve köthető a terhelttel a következő feltételek bármelyikének teljesülése esetén: akkor köthető, *ha a terhelt az egyezség révén az ügy vagy más bűnügy felderítéséhez és bizonyításához hozzájárulva jelentős mértékben együttműködik a hatóságokkal; ha a terhelt a kárt, vagyoni hátrányt részben vagy egészben megtéríti, illetve vagyoni jóvátételt teljesít; ha az egyezség megkönnyíti a bíróság előtti bizonyítást, illetve ha az egyezség lerövidíti a büntetőeljárás tartalmát.*

A terhelt együttműködése akkor jelentős, ha az egyezség eredményeként az általa szolgáltatott információ, bizonyító tény, bizonyítási eszköz a hatóságok által addig fel nem tárt bűncselekményt fed fel, addig nem azonosított elkövető kilétének a felderítésére,¹⁴ bűncselekményből származó vagyon felkutatására, vagy a már azonosított, gyanúval terhelt másik elkövetővel szemben a bűncselekmény bizonyítására, illetve jelentős mértékű vagyoni reparáció, jóvátétel teljesítésére vezet.

Figyelembe kell venni, hogy a terhelt jövedelmi, vagyoni viszonyai milyen mértékű vagyoni reparációt tesznek reálisan lehetővé, és ehhez képest milyen büntetőeljárási érdek fűződik a vele történő egyezség megkötéséhez.

Amennyiben a terhelt olyan bűncselekményre, elkövetőre vonatkozó információ szolgáltatását vállalja, amely a hatóságok előtt még nem ismert, az ügyésznek – a nyomozó hatóság útján – meg kell kísérelnie az átadott információk hitelt érdemlőségének ellenőrzését, és a nyomozó hatóság álláspontjának bevéradását követően kell döntenie az egyezségkötés kérdésében.

¹⁴ Kecskeméten, 2024. május 30-án, a vármegyei főügyészségen tett látogatásunkkor a főügyész-helyettes arról számolt be, hogy Bács-Kiskun vármegyében ez a gyakorlat. A jelenlévő bajai vezető ügyész is erre világított rá.

Amennyiben a terhelt az egyezségkötéshez más ügy bizonyításában való jelentős mértékű együttműködést ajánl, úgy az eljáró ügyésznek meg kell keresnie az érintett nyomozás feletti ügyészégi jogköröket gyakorló ügyészséget vagy nyomozó ügyészséget, és egyeztetnie kell az egyezségi ajánláról. Amennyiben a terhelt olyan bűncselekményre, elkövetőre vonatkozó információ szolgáltatását vállalja, amely a hatóságok előtt még nem ismert, az ügyésznek – a nyomozó hatóság útján – meg kell kísérelnie az átadott információk hiteltérdemlőségének az ellenőrzését.

A más alternatív, eljárást gyorsító eljárási formák közötti választás tekintében az ügyészségeknek azt kell vizsgálniuk, hogy melyik eljárási forma biztosítja leghatékonyabban a sértettnek adandó jóvátételt, a bűncselekménnyel okozott kár, a vagyoni hátrány, az adóbevétel-csökkenés, a vámbevétel-csökkenés összegének vagy a bűncselekmény elkövetési értékének megtérítését, továbbá azt, hogy a terhelt meghatározott célra anyagi juttatást teljesítsen vagy a köz számára munkát végezzen. Az alternatív eljárási formák közötti választásnál adott esetben azt is vizsgálni kell, vajon a terhelt vállalja-e, hogy pszichiátriai vagy alkoholfüggőséget gyógyító kezelésben vegyen részt.

A körlevél értelmében az egyezség alkalmazása kiemelten vizsgálandó a korrupciós bűncselekmények és a gazdálkodással összefüggő kiemelt bűncselekmények felderítése és bizonyítása az eljárás elhúzódásának megelőzése, valamint a vagyoni hátrány megtérítése érdekében.

A tényállás felderítettsége kapcsán a körlevél kimondja, hogy az egyezség megkötésére irányuló folyamat csak felderített tényállás esetén indulhat meg. A tényállás akkor tekinthető felderítettnek, ha a nyomozás adatai alapján ismert, hogy az eljárás tárgyát képező bűncselekményben az egyezség megkötésében érdekelt terhelt részt vett. Ugyanakkor az egyezségkötési folyamat megkezdéséhez nem szükséges, hogy a felderített tényállás bizonyításához valamennyi bizonyítási eszköz rendelkezésre álljon, az egyezség megkötésének pedig nem feltétele, hogy a tényállás az egyezség megkötésében érdekelt terhelt vallomása nélkül is bizonyítható legyen. Az egyezségkötési folyamat során az egyezség megkötésében érdekelt terhelt által szolgáltatott bizonyító tények a bizonyítás eredményét megváltoztathatják, az ilyen eredmény nem jelenti a tényállás kérdésében történő egyeztetést, mert az így módosult tényállás nem az egyeztetés, hanem a bizonyítékértékelés eredménye.

Az ügyész akkor tud hivatalból ajánlatot tenni az egyezség megkötésére, ha az eljárás adatai vagy a nyomozó hatóságtól kapott információk alapján a terhelt együttműködése, ezáltal az ügy előremozdítása, illetve vagyoni reparáció vagy jóvátétel várható. Ekkor még nem szükséges az egyezség pontos tartal-

mának megjelölése, azt a tárgyalások és a terhelt által vállalt kötelezettségek függvényében kell meghatározni.

Az egyezség megkötéséhez a bűnösség egyszerű beismerése nem elégséges, szükség van arra is, hogy a terhelt részletes vallomást tegyen, és nyilatkozzon a tényállás történeti tényeire, valamint bűntársai cselekvőségére.

A körlevél hangsúlyozza: az eljáró ügyésznek körültekintően vizsgálnia kell, hogy a nyomozás befejezésekor rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható tényállás és annak minősítésével kapcsolatos szakmai álláspontja egyezik-e az egyezségben írtakkal. A cél ebben az esetben is az anyagi igazság érvényre juttatása.

Felhasznált irodalom

- BARABÁS A. T. – FARKAS K. – KISS A. (2021): Az új Be. egyes meghatározó jogintézményei. A sértetti pozíció erősödése, eljárásgyorsítás, -egyszerűsítés. *Kriminológiai Tanulmányok*, 58. szám, 157–184. https://okri.hu/images/stories/KT/KT58_2021/KT58_honlap.pdf
- BÉKÉS Á. (2019): Egyezség a bűnösség beismeréséről. In: POLT P. (főszerk.): *Kommentár a büntetőeljárás törvényéhez I.* Budapest: Wolters Kluwer, 799–808.
- BÉKÉS Á. (2024): *Az egyezség alkalmazási nehézségei és megoldási lehetőségei.* Habilitációs tézisek. Budapest: Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola. https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/tezisfuzet_Bekes_Adam.pdf?u=1dZc/c
- FARKAS K. (2021): A büntetőeljárás időszerűségét célzó egyes újítások empirikus megközelítésben. *Kriminológiai Tanulmányok*, 58. szám, 136–156. https://okri.hu/images/stories/KT/KT58_2021/KT58_honlap.pdf
- KOVÁCS T. (2015): Kell-e nekünk vádalku? In: VÓKÓ Gy. (szerk.): *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére.* Budapest: HVG-ORAC, 138–154.
- POLT P. (2020): Az egyezség. *Magyar Tudomány*, 181. évf., 5. szám, 629–644. <https://doi.org/10.1556/2065.181.2020.5.6>
- SZAKTOR R. Gy. – TURI A. – BUDAHÁZI Á. (2022): Gondolatok a büntetőügyekben alkalmazható egyezségről. *Belügyi Szemle*, 70. évf., 6. szám, 1157–1175. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.6.2>
- TÓTH M. (2022): Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai. *Magyar Jog*, 3. szám, 129–137. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2787955>
- VIDA J. (2023): Egyezség a bűnösség beismeréséről – érvek, ellenérvek. *Belügyi Szemle*, 71. évf., 4. szám, 567–584. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.4.1>